

ภารกิจของคนไทย ใน “สถานการณ์ไม่ลaoอก – ไม่พระราชทาน”

ประเวศ วะสี
๓๐ มีนาคม ๒๕๕๙

๑. “สถานการณ์ไม่ลaoอก – ไม่พระราชทาน”

การที่มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีลาออกก็ดี
การถวายฎีกาหรือแสดงความคิดเห็นของรัฐบาลพระราชทานก็ดี
มาบัดนี้ต้องยอมรับความจริงว่าสถานการณ์ขณะนี้คือ นายกรัฐมนตรีไม่ลaoอก และพระเจ้าอยู่หัวก็ไม่ทรงอยู่ในฐานะ ในความเป็นจริงของปัจจุบัน ที่จะพระราชทานนายกรัฐมนตรีคนกลาง ในขณะที่นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันยังดำรงตำแหน่งอยู่ ที่จริงทุกฝ่ายก็ตกอยู่ในความบีบคั้นทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเรียกร้อง ฝ่ายถวายฎีกา ฝ่ายนายกรัฐมนตรี หรือแม้แต่องค์กรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเอง

อะไรที่เกิดขึ้น หรือไม่เกิดขึ้น ก็มีเหตุผล หรือเหตุปัจจัยให้เป็นเช่นนั้นเอง ที่เรียกว่า “ความเป็นเช่นนั้นเอง” หรือ ตถตา หรือความไม่เป็นอย่างอื่น การเข้าใจความเป็นเช่นนั้นเองคือปัญญา คนไทยยังมีภารกิจร่วมกันที่จะต้องฝ่าฟันไปอีกมาก การมีสติปัญญาจะเป็นพลังเพื่ออนาคต ความหุนหันุนใจผิดหวัง โกรธแค้นจะบั่นทอน

เราควรมีปัญญาเข้าใจสถานการณ์ความเป็นจริงของปัจจุบัน เห็นความเป็นไปในอนาคต และกำหนดภารกิจที่สอดคล้องและถูกต้อง

๒. ทำอะไรในการเลือกตั้งในวันที่ ๒ เมษายน

แม้การเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒ เมษายน จะมีมายาคติอยู่มาก ขาดความเป็นธรรม และคงแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเมืองไม่ได้ แต่เมื่อมีพระราชกฤษฎีกาการเลือกตั้ง และการเลือกตั้งเกิดขึ้นจริงทุกฝ่ายควรกำหนดทำที่ถูกต้องดังนี้

- (๑) ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการเลือกตั้งไม่ควรจะขัดขวางการเลือกตั้ง เพราะจะเป็นเป้าต่อการถูกกล่าวหาได้ง่าย
- (๒) พรรค ทรท. ซึ่งมีเงินมากและถืออำนาจรัฐต้องไม่โกงการเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อครั้งที่แล้วมีการกล่าวหาว่ารัฐบาลใช้กลไกของรัฐเอาเปรียบคู่ต่อสู้ทุกรูปแบบ และว่าเป็นการเลือกตั้งที่สกปรกที่สุด ถ้าคราวนี้ยังทำให้การเลือกตั้งสกปรก กระแสความไม่พอใจและต่อต้านรัฐบาลจะเพิ่มขึ้น ในการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ.๒๕๐๐ การเอาเปรียบคู่ต่อสู้โดยพรรครัฐบาลก่อให้เกิดกระแสต่อต้านรัฐบาล จนจอมพล ป.พิบูลสงครามต้องหมดอำนาจลงและลี้ภัยการเมือง

- (๓) ทุกฝ่ายที่ต้องรู้เพื่อความถูกต้องเป็นธรรม ต้องจับตาตรวจสอบการทุจริตการเลือกตั้งทุกวิถีทาง และนำมาตีแผ่
- (๔) ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คนที่รักทักษิณก็โหวตเลือก ทรท. คนที่ต่อต้านระบอบทักษิณ ก็ต้องไปลงคะแนนมาก ๆ และทำเครื่องหมายตรงไม่เลือกผู้ใด เพื่อเป็นการแสดงเจตนารมณ์ว่าไม่ต้องการ ทรท.

ที่จริงคนที่รักทักษิณอย่างแท้จริงก็อาจโหวตเชิงยุทธศาสตร์ ที่อังกฤษหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง มีการเลือกตั้งทั่วไป คนอังกฤษรักเชอร์ชิลมาก แต่โหวตไม่เอาเชอร์ชิล เพราะรู้ว่าถ้าเชอร์ชิลกลับมา อังกฤษจะต้องไปทำสงครามกับอาณานิคมต่อไป เรียกว่าคนอังกฤษโหวตเชิงยุทธศาสตร์ ถ้าคนไทยโหวตเลือกทักษิณ ก็คงจะต้องไปทำสงครามกันต่อไป คนที่รู้พอจึงควรโหวตเชิงยุทธศาสตร์ แม้มีความเป็นไปได้น้อย

๓. หลังเลือกตั้งทักษิณเป็นนายกฯ ได้ แต่ปกครองไม่ได้

หลังเลือกตั้งวันที่ ๒ เมษายน คงจะเกิดความวุ่นวาย ดีความทางกฎหมายว่าเปิดประชุมสภาได้หรือเปิดไม่ได้ มีการฟ้องร้อง มีการเลือกตั้งใหม่เป็นบางส่วน จะวุ่นวายฝุ่นตลบ กว่าที่จะประชุมสภา และตั้งรัฐบาลได้

ตรท. คงจะได้เสียงข้างมาก เพราะเลือกตั้งพรรคเดียว และคุณทักษิณได้รับเลือกกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีก ตามที่ประกาศไว้

แต่คำกล่าวหาจนกระทั่งเค้า ๆ ยังอยู่ ความไม่เชื่อถือว่าไว้วางใจในหมู่คนชั้นกลางยังอยู่ กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยยังอยู่ การต่อต้านรัฐบาล อารยะขัดขืน (Civil disobedience) จะแพร่ระบาด รัฐบาลจะไม่สามารถบริหารจัดการประเทศได้

มีผู้พยากรณ์คุณทักษิณหลังเลือกตั้งไว้เป็นสองนัย คือ

- (๑) เพราะชนะเลือกตั้งมาจึงจะเหิมเกริม และใช้อำนาจมากขึ้น ในกรณีนี้การนองเลือดหนีไม่พ้น และทักษิณก็ต้องพ้นตำแหน่งอยู่ดี
- (๒) จะไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยภูมิใจว่าสละสิทธิในฐานะผู้ชนะ ไม่ใช่ถูกกดดันให้ออกจากตำแหน่งในฐานะผู้แพ้ ซึ่งในความเป็นจริงทักษิณยอมไม่ได้ แล้วส่งเสริมให้มีการปฏิรูปการเมือง

๔. คำแนะนำสำหรับคุณทักษิณ

คุณทักษิณมีบุคลิกผสมทั้งดีและร้าย ซึ่งใคร ๆ ก็มี แต่ไม่มีขนาดสุด ๆ เท่าคุณทักษิณ คุณทักษิณต้องการมีอำนาจเหนือคนอื่น ซึ่งก็ประสบความสำเร็จอย่างสูงที่สุดในแผ่นดินนี้ไม่มีใครมีอำนาจทางการเมืองเท่า และไม่มีใครโค่นล้มลงได้ทั้ง ๆ ที่มีคนไม่ชอบอยู่แยะ ดังที่เห็น

ถ้าการมีอำนาจเป็นที่พึงพอใจของคุณทักษิณ คุณทักษิณก็ควรจะเต็มอิ่มแล้ว การมีอำนาจอีกต่อไปหรือมากขึ้นจะทำลายคุณทักษิณเอง และก่อให้เกิดจลาจลในบ้านเมือง ไม่สามารถแก้ปัญหาบ้านเมืองได้

ก้าวต่อไปของคุณทักษิณ คือ “การสละ” ไม่ใช่การเอา

เจ้าชายสิทธัตถะ สละทุกสิ่งทุกอย่างจึงพบธรรม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อโลกยังยืนมาจนทุกวันนี้ ในขณะที่จักรพรรดิผู้ทรงอำนาจจำนวนมากมายหาขายสาบสูญไปในประวัติศาสตร์แห่งกาลเวลา

คุณทักษิณ ถึงเวลาแล้วที่จะสละวางจากอำนาจแล้วเดินทางธรรม ถ้าคุณสามารถเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตัวตน (Transformation) คุณจะประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศและต่อโลก องค์กรผู้เคยฆ่าคนเปลี่ยนแปลงเป็นพระอรหันต์ได้ พระเจ้าอโศกมหาราชเปลี่ยนแปลงจากผู้กระหายเลือดเป็นองค์ธรรมอุปลัมภกผู้ยิ่งใหญ่ได้ฉันใด คุณทักษิณ คุณก็เปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานได้ฉันนั้น แต่ถ้าไม่ได้ ครั้งนี้แผ่นดินจะนองเลือด และคุณก็ต้องไปอยู่ดี มีแต่ “ตายเสียก่อนตาย” เท่านั้นคุณจึงจะรอด

๕. การปฏิรูปการเมืองโดยรอบด้าน

วิกฤตการณ์การเมืองคราวนี้ มีประโยชน์อันยิ่งใหญ่ที่เกิดความเห็นพ้องต้องกันของทุกฝ่าย ที่จะต้องมีการปฏิรูปการเมืองครั้งใหม่ ตามปรกติกการปฏิรูปการเมืองเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าประเทศไม่วิกฤต เช่น แพ้สงคราม หรือเกิดสงครามกลางเมือง วิกฤตการณ์ทางการเมืองคราวนี้ที่หวัด ๆ จะเกิดจลาจล ทำให้ทุกฝ่ายในสังคมตื่นตัวและรู้แล้วว่าถ้าขาดความถูกต้อง บ้านเมืองเจริญไม่ได้ หน้าต่างแห่งโอกาสจึงเปิดให้เกิดการปฏิรูปการเมืองครั้งใหม่ สังคมไทยจึงควรใช้โอกาสนี้ร่วมกันทำให้ดีที่สุดโดยรอบด้าน ให้การปฏิรูปการเมืองคราวนี้ต้องเป็นความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงเพื่อให้ได้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เท่านั้น ต้องสร้างความถูกต้องเป็นธรรมในทุกด้านให้ได้จริง ๆ ทุกฝ่ายต้องเข้ามามีส่วนร่วมคิด ว่าอยากเห็นอนาคตของประเทศไทยเป็นอย่างไร อย่างน้อยน่าจะมีประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ คือ

- (๑) การเมืองไม่ได้มีแต่การเมืองของนักการเมืองเท่านั้น แต่มีการเมืองของพลเมือง เป็นการเมืองที่ใหญ่กว่าการเมืองของนักการเมือง
- (๒) ประชาธิปไตยไม่ได้มีแต่การเลือกตั้งเท่านั้น
- (๓) ประชาธิปไตยเป็นไปไม่ได้ถ้าไม่กระจายอำนาจไปสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง
- (๔) ต้องป้องกันชนกิจการเมืองไม่ให้เกิดขึ้นอีก
- (๕) องค์กระอิสระต้องไม่ถูกครอบงำได้
- (๖) ศาลต้องอิสระ ธนาการแห่งประเทศไทยต้องอิสระ ระบบสื่อสารต้องอิสระ แน่ใจว่าเป็นความอิสระที่ตรวจสอบได้
- (๗) ระบบราชการไม่ถูกครอบงำโดยฝ่ายการเมืองจนหมดศักดิ์ศรีและศักยภาพอย่างที่แล้วมา ต้องสร้างรอยต่อระหว่างระบบการเมืองกับระบบราชการใหม่
- (๘) ระบบธุรกิจการเงินต้องมีธรรมาภิบาล โปร่งใส มีอุดมคติเพื่อสังคมไทย ไม่ทำอะไรที่ล่อแหลมต่อการขายชาติขายแผ่นดิน และต้องไม่เข้ามายุ่งอำนาจทางการเมืองอีก
- (๙) ระบบงบประมาณที่จะสนับสนุนการเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวางในสังคมสมัยใหม่ที่สลับซับซ้อนการใช้อำนาจแก้ปัญหายาก ๆ ไม่ได้ รัฐบาลทักษิณเป็นตัวอย่างให้เห็นเป็นอย่างดี ว่ามีอำนาจมากแต่แก้ปัญหายาก ๆ ไม่ได้ กลับตกเข้าสู่ “โครงสร้างมรณะ” ตามที่ผมพยากรณ์ไว้แต่ต้น กุญแจของการพัฒนาประเทศคือการเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง

๖. การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation)

เพื่อเอาชนะวิกฤตการณ์คลื่นลูกที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ผมเขียนเรื่องคลื่นวิกฤตการณ์ลูกที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์มา ๑๐ กว่าปีแล้ว ว่าเป็นวิกฤตการณ์ที่ยากกว่าคลื่นวิกฤตการณ์ ๓ ลูกที่แล้ว เพราะเราเผชิญกับความซับซ้อนจนไม่รู้ว่ศัตรูคือใคร กลายเป็นวิกฤตการณ์แห่งการทำลายตนเอง

วิกฤตการณ์ทางการเมืองปัจจุบันเป็นเพียงส่วนหนึ่งของวิกฤตการณ์ที่ใหญ่กว่านั้น

แต่วิกฤตการณ์ทางการเมืองซึ่งเล็กกว่าวิกฤตการณ์ใหญ่ สถาบันในสังคมทั้งหมดยังดูไร้ศักยภาพที่จะแก้ปัญหา ฉะนั้นไม่มีทางเลยที่ระบบการเมือง ระบบราชการ ระบบการศึกษา ระบบธุรกิจ และระบบการพระศาสนา อย่างที่เป็นอยู่ จะมีพลังเพียงพอที่จะนำสังคมไทยออกจากวิกฤตการณ์ใหญ่ในปัจจุบัน

เราต้องการพลังงานทางสังคม (social energy) ที่ใหญ่ ประจุพลังนิวเคลียร์ทางสังคม ที่จะก้าวข้ามวิกฤตการณ์ใหญ่ในปัจจุบัน

องค์กรทั้ง ๕ ประเภท คือ การเมือง ราชการ การศึกษา ธุรกิจ และการพระศาสนา ล้วนเป็นองค์กรทางดิ่งที่ใช้อำนาจ จึงไม่มีพลังทางจิตสำนึก พลังทางสังคม และพลังแห่งการเรียนรู้ พอที่จะเผชิญกับสภาวะวิกฤตอันซับซ้อน

พลังงานทางสังคมขนาดใหญ่ที่ว่า ไม่เกิดจากการทำลายองค์กรเก่า ๆ แต่จะเป็นพลังงานทางสังคมใหม่ ที่มาเชื่อมโยงถักทอกับโครงสร้างเก่า ทำให้ทั้งหมดเกิดพลังใหญ่

พลังงานทางสังคมใหม่เกิดจากจิตสำนึกใหม่ของคนไทยทุกคน และการถักทอโครงสร้างใหม่

ที่แล้วมาคนไทยและสังคมไทยถูกสะกดให้ดูถูกตัวเอง และอยู่ในโครงสร้างทางดิ่งที่ทอนพลัง ทำให้สังคมไทยไม่มีพลังที่จะเผชิญวิกฤตใหม่ ๆ ตรงนี้อาจเข้าใจยาก ขอให้ศึกษา ช้าๆ ลึกๆ

การเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน คือศีลธรรมพื้นฐานของสังคม เราขาดศีลธรรมนี้จึงขาดพลังทางสังคม การจะสร้างพลังใหญ่ทางสังคมคือการสร้างศีลธรรมพื้นฐานแห่งการเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคน ตรงนี้ดูเหมือนจะยาก แต่ไม่ยาก เป็นเหมือนเส้นผมบังภูเขา ถ้าเราเข้าใจความรู้ ๒ ประเภท และจัดความสัมพันธ์ของความรู้ ๒ ประเภทเสียใหม่ นั่นคือ

(๑) ความรู้ในตัวคน ที่ได้มาจากการทำงานและประสบการณ์ชีวิต เป็นความรู้ที่มีฐานอยู่ในวิถีชีวิตร่วมกันหรือวัฒนธรรม ทุกคนมีความรู้ในตัว นี่เป็นเหตุผลที่ว่าทำไมแม้จะเป็นครูที่สำคัญสุดของเราทุกคนโดยไม่คำนึงถึงระดับการศึกษาของท่าน เพราะท่านมีความรู้ในตัว

(๒) ความรู้ในตำรา เกิดจากการรวบรวม การแปล การวิจัย การวิเคราะห์สังเคราะห์ความรู้ น้อยคนที่รู้และเชี่ยวชาญความรู้ในตำรา

ถ้าเราเอาความรู้ในตำราเป็นตัวตั้ง คนส่วนน้อยจะมีเกียรติคนส่วนใหญ่ไม่มีเกียรติ ไม่มีศักดิ์ศรี ไม่มีศักยภาพ การจะพลิกให้คนทั้งหมดมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีศักยภาพ คือการเคารพความรู้ในตัวคน

คนไทยทุกคนควรจะตระหนักรู้ว่าท่านมีความรู้ในตัวที่ได้มาจากการทำงาน และประสบการณ์ชีวิต ความรู้ในตัวท่านมีค่ามาก ท่านมีศักดิ์ศรีและคุณค่าแห่งความเป็นคน จิตสำนึกใหม่ของคนไทยทุกคนจะปลดปล่อยทุกคนไปสู่อิสรภาพ ศักยภาพ และความสุข

คนไทยทุกคนมีสิทธิที่จะรวมกลุ่ม เป็นกลุ่มทำงานในเรื่องต่าง ๆ อันหลากหลายเต็มสังคมและมีสิทธิที่จะเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ไม่ใช่ถูกกักขังอยู่เฉพาะในองค์กรทางดั่งที่ตนสังกัดเป็นทางการ โดยวิธีนี้จะเกิดโครงสร้างใหม่ที่เรียกว่า **บกด**

บ = บุคคลแต่ละคนที่มีจิตสำนึกใหม่ในศักดิ์ศรีและศักยภาพในความเป็นคนของตน

ก = กลุ่ม คือ การรวมกลุ่มตามความสนใจอันหลากหลาย

ค = เครือข่าย มีการเชื่อมโยงระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กรทั้งเก่าและใหม่ ในทุกพื้นที่ ทุกองค์กร และทุกเรื่อง

บกด จะเป็นโครงสร้างใหม่ ที่ไม่ได้ทำลายของเก่า แต่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation) ทั้งในระดับบุคคล ระดับองค์กร และระดับสังคม

ต่อเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในทุกระดับเท่านั้น สังคมจึงจะมีพลังเพียงพอที่จะออกจากวิกฤตการณ์โคล้นลูกที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นวิกฤตการณ์ใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของคนไทย
